

*„Dziś cała ziemia rozbrzmiewa pieśniami
Anielskich chórów, które wielbią Ojca,
Nam zaś zwiastują odnowę i pokój
Pełne wesela”.*

Hymn z Liturgii Godzin

Święta Bożego Narodzenia i Nowy Rok Pański 2024 są szczególną okazją do przekazania życzeń. Niech ten świąteczny czas będzie wyjątkowym darem doświadczania miłości bliskich, celebrowania rodzinnych chwil osadzonych w tradycji wigilijnej wieczerzy, niech obfituje w duchowe i materialne dobro.

A od pierwszego dnia Nowego Roku 2024 „wszystko to, co dobre, zaczyna się od nowa i będzie jeszcze lepsze”- ks. Jan Twardowski.

Niech to będzie rok pełen wiary w drugiego człowieka i przyniesie Państwu zdrowie, spełnione marzenia oraz sukcesy we wszystkich przedsięwzięciach.

Z najlepszymi życzeniami bożonarodzeniowymi i noworocznymi - w imieniu pracowników Urzędu Miasta, Radnych Grajewo oraz własnym -

*Halina Muryjas-Rząsa
Przewodnicząca Rady Miasta
Grajewo*

*Dariusz Latarowski
Burmistrz Miasta
Grajewo*

Boże Narodzenie 2023

**NA CZYM POLEGA KOGENERACJA
I DLACZEGO BYŁA, JEST
I BĘDZIE MIASTU POTRZEBNA?**

str. 4-5

**O WYZWANIACH NA KOLEJNY ROK
ROZMAWIAMY
Z DARIUSZEM LATAROWSKIM,
BURMISTRZEM MIASTA GRAJEWO**

str. 8-9

**LISTOPADOWE SUKCESY
NAJMŁODSZYCH TENISISTÓW
MOŚIR-U**

str. 15

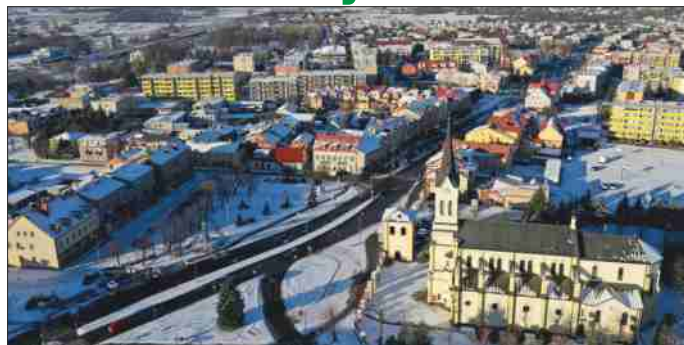
Miasto awansowało o 153 miejsca

Cieszy wysoka pozycja naszego miasta w kolejnym rankingu „Wspólnoty”. 21 listopada czasopismo specjalizujące się w tematyce dotyczącej samorządów opublikowało zestawienie województw, miast, gmin i powiatów pod kątem poziomu nadwyżki operacyjnej. Autorzy tego rankingu analizowali jej poziom w przeliczeniu na mieszkańca we wszystkich samorządach w Polsce. Grajewo wśród miast powiatowych pozostawia w tyle między innymi Elk, Olecko czy Gołdap.

Dlaczego ten wskaźnik jest ważny? Bo jak słusznie zaznaczają twórcy rankingu, nie ma lepszego wskaźnika obrazującego kondycję jednostek samorządu terytorialnego niż poziom nadwyżki operacyjnej. „Wartość nadwyżki operacyjnej to jeden z najważniejszych wskaźników obrazujących sytuację finansową jednostki samorządowej. Decyduje o możliwościach rozwojowych, o tym, ile środków możemy przeznaczyć na nowe przedsięwzięcia po zaspokojeniu bieżących potrzeb wydatkowych. W dużym stopniu wartość tego wskaźnika wynika z obiektywnych warunków, w których funkcjonują władze samorządowe. Wiąże się więc ze zmianami koniunktury gospodarczej, strumieniami dochodów zarówno własnych, jak i transferów, z zakresem obowiązków narzucanym przez przepisy, a skutkujących wielkością wydatków na utrzymanie różnych usług i instytucji” – czytamy we „Wspólnocie”.

W zestawieniu posłużyli się wskaźnikiem nadwyżki operacyjnej netto, wyliczając wartości średnie z lat 2020–2022 r. per capita, czyli w przeliczeniu na mieszkańca oraz zestawiając je z latami 2017–2019.

Martwić może fakt, że o ile województwo podlaskie za lata 2017–2019 zajmowało czwartą pozycję w kraju, o tyle za 2020–2022 uplasowało się na pozycji dziesiątej. Powiat grajewski w tym rankingu „Wspólnoty” zanotował spadek o 31 oczek z pozycji 113 na 144. Grajewo w kategorii miast powiatowych awansowało z miejsca 212 w latach 2017–2019 na 59 pozycję z kwotą 468, 10 zł

netto na mieszkańca. W kategorii miast powiatowych wyprzedzamy między innymi Gołdap, Mońki, Elk, Hajnówkę, Giżycko, Olecko. Mniejszą nadwyżkę operacyjną wyliczono także między innymi dla Łap.

Autorzy tego rankingu podkreślają, że „Niepokojącym sygnałem jest spory odsetek samorządów notujących deficyt bieżący. W 2020 roku mógł być on tłumaczony trudnościami związanymi z pandemią. Ale w roku 2022 liczba takich „deficytowych samorządów” ponownie wzrosła, zwłaszcza wśród miast na prawach powiatu, co jest kolejnym sygnałem, że właśnie tę kategorię samorządów negatywne zmiany sytuacji finansowej dotknęły najmocniej.” Miasto Grajewo, dzięki dobremu i perspektywicznemu zarządzaniu finansami przez władze miasta do tych samorządów nie należy.

- Wprost przeciwnie. Dzięki racjonalnemu gospodarowaniu środkami budżetowymi, przy rekordowym pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych, byliśmy w stanie rozpocząć ogromne i skuteczne inwestycje, a przy tym ze spokojem patrzeć w przyszłość – wyjaśnia Dariusz Latarowski Burmistrz Miasta Grajewo.

WM na podst. <https://wspolnota.org.pl/>

Fot. grajewo.pl

Miasto Grajewo zostało wyróżnione w kategorii Lider Powiatowy

Miasto Grajewo otrzymało wyróżnienie w kategorii Lider Powiatowy pod względem rozwoju społecznego i gospodarczego według tegorocznego Rankingu Gmin Województwa Podlaskiego. Na pozycje w rankingu wpływają jasno określone wskaźniki w tym m.in. średnioroczne dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2020–2022 czy też średnioroczne wydatki majątkowe inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2020 – 2022.

Gala podsumowująca wydarzenie odbyła się 7 grudnia w Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim. Zestawienie przygotowała Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Podlaskie Centrum w partnerstwie z Urzędem Statystycznym w Białymstoku. Nagrodę przyznaną Miastu Grajewo odebrał Burmistrz Dariusz Latarowski.

grajewo.pl

BURMISTRZ MIASTA GRAJEWÓ

ZAPRASZA WSZYSTKICH MIESZKAŃCÓW DO UDZIAŁU

W KONSULTACJACH SPOŁECZNYCH

dot. zagospodarowania terenu po byłej „Strzelnicy”

16 grudnia 2023 r. (sobota) godz. 10:00

Przyjdź na spacer po terenie byłej „Strzelnicy”.

(zbiórka na ul. Piłota Kazimierza Sztramko obok ściany strzelniczej)

18 grudnia 2023 r. (poniedziałek) godz. 16:30

Przyjdź na spotkanie do budynku Grajewskiego Centrum Edukacji Obronnej.

(przy ZS nr 2 im. 9. Pułku Strzelców Konnych, ul. Wojska Polskiego 84)

Jako uczestnik konsultacji masz wpływ na to, jak będzie wyglądać ten teren w przyszłości.

Coraz bliżej do reprezentacyjnego deptaka w centrum

Kolejne rozbiórki zdewastowanych budynków zbliżają nas do tego, aby Grajewo zyskało prawdziwy reprezentacyjny deptak łączący Plac Niepodległości z ulicą Popiełuszki. - Prace nad rewitalizacją centrum Grajewa ciągle trwają – zaznacza Dariusz Latarowski Burmistrz Miasta Grajewa.

Cieszą postępy działań w śródmieściu, które między innymi dzięki pozyskanym na ten cel 4 milionom złotych, sukcesywnie staje się coraz lepszą wizytówką Grajewa. W efekcie wszystkich zaplanowanych tu przedsięwzięć mieszkańcy zyskują funkcjonalną, estetyczną i bezpieczną przestrzeń w postaci odnowionego reprezentacyjnego centrum.

Warto przypomnieć, że na przestrzeni ośmiu ostatnich lat w ramach procesów rewitalizacyjnych w Grajewie przebudowano już ulicę oraz chodnik przy Popiełuszki i teren między nią a torami kolejowymi. Ogromną inwestycją było zagospodarowanie Parku Solidarności oraz utworzenie dwóch nowych terenów zielonych. Za nami metamorfoza Placu Niepodległości, ulic Kilińskiego, Traugutta i o8KD-D. Kolejną inwestycją z zakresu rewitalizacji centrum była termomodernizacja dwóch budynków komunalnych- 5 i 1 przy ul. Elckiej. Co dalej? Zmiana terenu między Placem Niepodległości a ulicą Elcką. Tu powstanie fontanna, stylowe i funkcjonalne ławki oraz wysokiej klasy zieleń. Gdy spojrzeć na zakres i obszar ukończonych już, rozpoczętych oraz planowanych działań rewitalizacyjnych widać, że metamorfoza obejmuje duży obszar miasta- od torów kolejowych do ulicy Elckiej, a stamtąd do Parku Solidarności włącznie.

W centrum rozebrano te budynki komunalne, które nie nadawały się już do remontu. Ze śródmieścia usunięto także zdegradowane rudery gospodarcze. Uwolniona przestrzeń pozwala na zaprojektowanie w sercu miasta estetycznych i funkcjonalnych kamienic mieszkalno-usługowych. Powstaną nie tylko nowe mieszkania- na parterach ulokowane będą działalności gospodarcze. Nowe centrum zyska szersze strumienie przechodniów, także turystów, którzy z pewnością będą chcieli pospacerować odmienioną grajewską starówką.

Początek procesu rewitalizacji sięga około ośmiu lat wstecz. Przełomowy był tu rok 2015. Najważniejsze działania przygotowawcze, które były motorem napędowym zmian, to między innymi- diagnoza problemów, które trzeba było rozwiązać oraz wyznaczenie obszaru rewitalizacji. Ten objął centralną, najstarszą część Grajewa wraz z największym terenem zieleni miejskiej, czyli Parkiem Solidarności. I właśnie dla tego obszaru miasto w ramach projektu „Rewitalizacja centrum Grajewa” opracowało Gminny Program Rewitalizacji Miasta Grajewa na lata 2017-2027 oraz Program Aktywizacji Społecznej, aby umożliwić mieszkańcom włączenie się w proces rewitalizacji.

Stąd liczne spotkania, konsultacje, spaceracje z mieszkańcami. Ich pomysły i uwagi, połączone z pracą urzędników, wysiłkiem radnych oraz pomocą krajowych i zagranicznych ekspertów od rewitalizacji owocują zmianami, których od 2015 roku jesteśmy świadkami i beneficjentami.

Dla Grajewa priorytetem było i jest mieszkalnictwo, ponieważ na obszarze rewitalizacji przeważa zabudowa mieszkaniowa. Stan infrastruktury i budynków

determinował konieczność podjęcia pilnych działań remontowych, o które apelowali sami mieszkańcy. Ponadto wiele do życzenia pozostawiała jakość przestrzeni publicznej – największą skalą degradacji charakteryzował się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Placu Niepodległości. Dlatego jako cele projektu modelowego zdefiniowano zapewnienie dobrych warunków do mieszkania i życia.

- Rewitalizacja to w skrócie „przywracanie do życia”, więc adresatem i beneficjentem wszystkich zmian na plus są grajewianie, którzy wraz z nami od samego początku byli, są i będą współautorami metamorfozy naszego miasta – podkreśla Dariusz Latarowski, Burmistrz Miasta Grajewa.

Warto dodać, że przemyślana strategia działania zaowocowała przyznaniem miastu funduszy zewnętrznych. Grajewo jako jedno z pierwszych miast w Polsce przygotowało ustawowy gminny program rewitalizacji. Przygotowanie programu oznaczało opracowanie diagnozy miasta w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, przeprowadzenie badań jakościowych i ilościowych oraz szeregu spotkań i ankiet konsultacyjnych. Finalnie 9 marca 2018 r. Rada Miasta Grajewa uchwaliła Gminny Program Rewitalizacji Miasta Grajewa na lata 2017-2027.

Miasto Grajewo znalazło się wśród 20 miast, które otrzymały dotację w konkursie pn.: Modelowa Rewitalizacja Miast współfinansowanym ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020. Projekt pn. „Rewitalizacja centrum Grajewa” znalazł się na ósmym miejscu listy rankingowej z kwotą dofinansowania niemal 1,2 miliona złotych.

WM / Fot. grajewe.pl

NA CZYM POLEGA KOGENERACJA I DLACZEGO

We wrześniu 2023 roku Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Grajewie oddało do użytkowania instalację wysokosprawnej kogeneracji wraz z instalacjami i urządzeniami współpracującymi. Skąd pomysł i potrzeba przeprowadzenia inwestycji pn.: „*Modernizacja systemu ciepłowniczego w Grajewie w celu zwiększenia jego efektywności – budowa wysokosprawnej instalacji kogeneracji zasilanej gazem*”? - Po kilku latach eksploatacji układu kogeneracyjnego, dla którego biomasa drzewna jest paliwem oraz obserwacji rynku paliw (biomasa, węgiel) – braku stabilności cen, gwarancji dostaw, konieczności dalszego rozwoju spółki, wielu rozmowach z Burmistrzem Dariuszem Latarowskim, postanowiliśmy „pójść” w kierunku dalszego rozwoju kogeneracji – tym razem w oparciu o gaz ziemny – informuje Radosław Zolnik, Prezes Zarządu Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Grajewie.

Dywersyfikacja paliw służących w PEC-u do wytwarzania ciepła i energii elektrycznej postawi firmę w korzystnej sytuacji. Nie będziemy uzależnieni tylko od jednego rodzaju paliwa. Będziemy mieli możliwość produkcji energii z wykorzystaniem miału węgla kamiennego, biomasy lub paliwa gazowego, tym samym zapewniając ciągłość, bezpieczeństwo i niezawodność dostaw energii ciepłej do naszych odbiorców.

Odejście od węgla to jeden z priorytetów polskich przedsiębiorstw ciepłowniczych, szukających bardziej nowoczesnych i ekologicznych metod pozyskiwania ciepła. Dzięki tym zabiegom spadnie też emisja szkodliwych substancji do atmosfery i poprawi się jakość powietrza w Grajewie.

Bardzo istotne z punktu widzenia funkcjonowania Spółki jest ograniczenie emisji CO₂. Z tego tytułu ponosi bardzo wysokie koszty – obecnie około 5 mln zł rocznie.

Warto zaznaczyć, że w tym czasie trwały rozmowy Burmistrza z PSG Sp. z o.o. Oddział w Białymstoku w sprawie budowy stacji regazyfikacji gazu skroplonego w Grajewie, trwała budowa nitki gazowej wysokociśnieniowej Polska – Litwa (obecnie już zakończona), która przebiega w odległości kilku kilometrów od Grajewa i z której w przyszłości – po wybudowaniu ZZU Konopki (Zespół Zaporowo – Upustowy Konopki) – będzie istniała możliwość podłączenia odbiorców z Grajewa, w tym PEC Sp. z o.o. w Grajewie (w celu zasilania w gaz).

Bardzo ważnym argumentem była również możliwość zwiększenia wytwarzania energii elektrycznej, zaspokojenie potrzeb własnych w tę energię, odsprzedaż nadwyżek do sieci energetycznej, a w przyszłości odsprzedaż odbiorcom na rynku lokalnym.

Czynniki te spowodowały, że podjęta została decyzja o budowie układu kogeneracyjnego składającego się z pięciu jednostek wytwarzania ciepła i energii elektrycznej w technologii wysokosprawnej kogeneracji (3 x 1,0 MWe i 2 x 1,2 MWe), która jest najbardziej efektywnym sposobem przetwarzania energii pierwotnej (sprawność całego układu kogeneracyjnego wynosi 92,2%) wraz z przyłączem niskoparametrowym do Pływalni Miejskiej i węzłem cieplnym. W wyniku projektu nastąpi zmniejszenie zużycia energii pierwotnej, a w konsekwencji redukcja emisji CO₂. Na etapie planowania inwestycji

oszacowany został koszt jej realizacji oraz ocenione możliwości pozyskania środków zewnętrznych w postaci dofinansowania zadania.

Najważniejsze etapy inwestycji

- 29.01.2018 r. – został złożony do NFOŚiGW w Warszawie wniosek o dofinansowanie zadania pn. „*Modernizacja systemu ciepłowniczego w Grajewie w celu zwiększenia jego efektywności – budowa wysokosprawnej instalacji kogeneracji zasilanej gazem*”.
  - 18.12.2018 r. – podpisanie umowy z NFOŚiGW w Warszawie o dofinansowanie projektu w formie dotacji w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020, Działanie 1.6. Promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe, Poddziałanie 1.6.1. Źródła wysokosprawnej kogeneracji.
  - 03.01.2019 r. – podpisanie umowy z firmą JUWA Sp. z o.o. w Białymstoku na pełnienie funkcji Inwestora Zastępczego, Inżyniera Kontraktu.
  - 23.05.2019 r. – podpisanie umowy z NFOŚiGW w Warszawie na dofinansowanie projektu w formie pożyczki.
  - 24.05.2019 r. – podpisanie umowy z firmą ENERGETECHNIKA Sp. z o.o. w Warszawie na wykonawstwo w systemie „zaprojektuj i wybuduj”.
  - 04.10.2019 r. – uzyskanie decyzji - pozwolenia na budowę dla przedmiotowej inwestycji.
  - 27.01.2021 r. – podpisanie umowy przyłączeniowej z PGE Dystrybucja S.A.
  - 14.09.2021 r. – podpisanie umowy przyłączeniowej z PSG sp. z o.o.
  - 2019 – 2023 r. – realizacja inwestycji.
  - 25.08.2023 r. – uzyskanie decyzji o pozwoleniu na użytkowanie.
  - 26.09.2023 r. – odbiór końcowy.
- Obecnie procedowane etapy:
12. grudzień 2023/styczeń 2024 – uzyskanie koncesji

BYŁA, JEST I BĘDZIE MIASTU POTRZEBNA?

na wytwarzanie energii elektrycznej oraz zmiany koncesji na wytwarzanie ciepła;

13. styczeń – luty 2024 – zatwierdzenie zmiany taryfy dla ciepła.

Całkowita wartość inwestycji wyniosła
27 835 939,80 zł,

w tym:

11 415 976,20 zł dotacja z NFOŚiGW w Warszawie,
11 129 456,00 zł pożyczka z NFOŚiGW w Warszawie,
5 228 939,80 zł środki własne.

Korzyści z kogeneracji

Kogeneracja to skojarzona produkcja energii w jednym procesie technologicznym – spalania np. gazu, biogazu, biomasy lub innego paliwa – łączy wytwarzanie ciepła i energii elektrycznej. Układ kogeneracyjny, zwany także blokiem kogeneracyjnym, to z języka angielskiego Combined Heat Power.

Dzięki Kogeneracji energia pierwotna wykorzystywana jest znacznie efektywniej niż w przypadku produkcji w źródłach konwencjonalnych – do wytworzenia tych samych ilości prądu i ciepła zużywa się mniej paliwa niż podczas produkcji rozdzielonej. Do tego celu jest wykorzystywany kogenerator, który wraz z innymi urządzeniami stanowi zespół kogeneracyjny.

Decydując się na wprowadzenie kogeneracji jako źródła ciepła i prądu, mamy do wyboru różne rozwiązania technologiczne, które można dopasować do możliwości firmy.

Do najczęściej stosowanych układów kogeneracyjnych należą:

- a) W energetyce zawodowej:
  - ✓ turbina parowa (przeciwprężna lub upustowo-kondensacyjna) zasilana parą wytwarzaną w kotle opalany węglem i/lub biomasą,
  - ✓ układ gazowo-parowy (turbina gazowa w układzie kombinowanym z odzyskiem ciepła),
  - ✓ turbina gazowa z kotłem odzyskowym.
- b) W energetyce niezawodowej – silnik spalinowy (tłokowy lub Stirlinga).

Obecnie nowowybudowany układ kogeneracyjny jest w fazie rozruchu i trudno mówić o konkretnych efektach

zarówno technicznych, jak i finansowych. Oczywiście PEC wykorzystuje wytworzoną w okresie rozruchu energię elektryczną na własne potrzeby, natomiast nadwyżkę sprzedaje do PGE.

W ramach realizacji projektu osiągnięte zostały następujące wskaźniki produktu:

NAZWA WSKAŹNIKA	JEDNOSTKA MIARY	WARTOŚĆ DOCELOWA	WARTOŚĆ NA DZIEŃ KONTROLI	STOPIEŃ REALIZACJI %
Wskaźniki produktu				
Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w ramach wysokosprawnej kogeneracji	szt.	5	5	100
Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji	MW	11,8	12,0	101,7
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	1	1	100

oraz wskaźniki rezultatu:

NAZWA WSKAŹNIKA	JEDNOSTKA MIARY	WARTOŚĆ DOCELOWA	WARTOŚĆ NA DZIEŃ KONTROLI	STOPIEŃ REALIZACJI %
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego				
Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO ₂ /rok	22 061,8	4 837,20*	21,92
Zmniejszenie zużycia energii końcowej	GJ/rok	68 965,50	7 138,20*	10,35

* w okresie od 23.09.2023 r. do 15.11.2023 r.

W związku z realizacją inwestycji pn.: „Modernizacja systemu ciepłowniczego w Grajewie w celu zwiększenia jego efektywności – budowa wysokosprawnej kogeneracji zasilanej gazem” i otrzymanymi warunkami przyłączenia do GPZ II PEC był zobligowany przez PGE Dystrybucja S.A. Oddział Białystok do wybudowania przyłącza energetycznego we własnym zakresie. Biorąc pod uwagę konieczność ułożenia ok. 5 km kabla energetycznego, przejścia przez drogę krajową i pod torami kolejowymi, a także konieczność wybudowania czterech złączy kablowych i PZO (punkt zdawczo – odbiorczy) było to duże zadanie, które Spółka musiała dodatkowo wykonać. Jego koszt wyniósł 3.736.194,13 zł. netto. Dzięki temu nadwyżka wyprodukowanej energii elektrycznej, która nie została zużyta na własne potrzeby może być wprowadzona do systemu energetycznego.

- Zamierzeniem naszym jest, aby w przyszłości była możliwość dostarczania energii elektrycznej wyprodukowanej w PEC-u bezpośrednio mieszkańcom Grajewa jako odbiorcom końcowym – dodaje Prezes Radosław Zolnik.

Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Grajewie/WM
Fot. Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Grajewie

Dofinansowania zadań inwestycyjnych i bieżących pozyskane w 2023 roku

Lp.	Nazwa zadania	Źródło dofinansowania	Kwota dofinansowania
1	Budowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej nr 4 w Grajewie wraz z niezbędnym zagospodarowaniem terenu szkoły i boiska lekkoatletycznego przy szkole.	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych	15 840 000,00
2	Prace budowlane przy zabytkowym budynku Szkoły Podstawowej nr 1 przy ul. Szkolnej w Grajewie.	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych	490 000,00
3	Prace budowlane przy zabytkowym budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej przy ul. Elckiej w Grajewie.	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych	490 000,00
4	Prace budowlane przy zabytkowym budynku wieży ciśnień przy ul. Tabortowskiego w Grajewie.	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych	490 000,00
5	Remont ulicy Mickiewicza i Nowickiego	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg	1 312 170,00
8	Modernizacja hali sportowej Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Grajewie	„Sportowa Polska – Program rozwoju lokalnej infrastruktury sportowej”	276 800,00
9	Poprawa bezpieczeństwa pieszych na przejściach dla pieszych na terenie ulic: Mickiewicza i Koszarowej w Grajewie	Działanie 3.1.: Rozwój drogowej i lotniczej sieci TEN-T, osi priorytetowej III: Rozwój Sieci Drogowej TEN-T i Transportu Multimodalnego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	190 768,90
10	Zwiększenie bioróżnorodności na obszarze Miasta Grajewo	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, Osi Priorytetowej VI. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami Działanie 6.3 Ochrona zasobów bio-i georóżnorodności oraz krajobrazu.	448 303,82
11	Przygotowanie audytów energetycznych dla budynków użyteczności publicznej w Mieście Grajewo	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, Osi Priorytetowej V. Gospodarka niskoemisyjna, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej, Poddziałanie 5.3.1 Efektywność energetyczna w budynkach publicznych w tym budownictwo komunalne	53 737,06
12	Rozwój elektromobilności na terenie Grajewo - budowa ogólnodostępnej infrastruktury ładowania pojazdów	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.	86 850,00
13	Remont łazienek w Urzędzie Miasta Grajewo w celu dostosowania ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Norweski Mechanizm Finansowy 2014-2021.	100 000,00
RAZEM			19 778 629,7

Grajewo przygotowane do nadchodzących świąt

Przygotowania Grajewa do Bożego Narodzenia rozpoczęły się już na początku grudnia. W mieście sukcesywnie przybywało ozdób, iluminacji oraz pięknie przystrojonych choinek, które pomagają wszystkim mieszkańcom poczuć klimat zbliżających się świąt. 3 grudnia Burmistrz Dariusz Latarowski wziął udział w uroczystym rozświetleniu choinki przed Restauracją Balton. Wydarzeniu towarzyszył Jarmark Bożonarodzeniowy, podczas którego można było

skosztować wyrobów lokalnych przedsiębiorców czy dołożyć swoją cegiełkę do zbiórki na rzecz Mai, prowadzonej przez społeczność Przedszkola Miejskiego nr 6. Nie zabrakło także atrakcji dla dzieci. W świąteczny nastrój wprowadziły zgromadzonych dzieci z grupy Trele Morele, wyśpiewując najpiękniejsze kolędy i piosenki bożonarodzeniowe.

grajewo.pl/ WM Fot. grajewo.pl

To był czas wytężonej pracy,

O najważniejszych wydarzeniach zbliżającego się do końca 2023 roku oraz wyzwaniach na kolejny- rozmawiamy z Dariuszem Latarowskim, Burmistrzem Miasta Grajewo.

Czas podsumowań to między innymi pytanie o inwestycje, które w 2023 roku udało się rozpocząć, kontynuować, a także zakończyć. Które z tego szeregu działań zasługują na szczególną uwagę?

- Wszystkie zadania realizowane w naszym mieście mają jeden cel. Chodzi o to, by po ich realizacji grajewianie odczuwali trwałą poprawę w codziennym funkcjonowaniu. Dlatego bardzo ważne są nadal inwestycje drogowe, ponieważ po ich ukończeniu kierowcy- a to przecież olbrzymia grupa grajewian- ma lepszy dojazd do pracy, bezpieczniejszą drogę, gdy wiozą dzieci do szkoły czy przedszkola. Te inwestycje oszczędzają także czas, który grajewianie mogą poświęcić rodzinie czy zwyczajnie- dłużej rano pospać. Lepsze jezdnie to radsze wizyty u mechaników, a więc również oszczędności w portfelach mieszkańców. Koronną inwestycją w tym zakresie jest kontynuowana w 2023 roku „Budowa i przebudowa dróg gminnych w Mieście Grajewo”. Do tego ważną jest „Budowa ciągu ulic: Łąkowej, Stefczyka, Działkowej, Kwiatowej i Kolejowej na os. M. Konopnickiej”. Spoglądając szerzej- nie tylko z perspektywy jednego roku, lecz kilku minionych lat, kierowcy widzą, że infrastruktura komunikacyjna w mieście ulega sukcesywnej poprawie, a w przeciagu ostatnich niemal 9 lat możemy mówić o prawdziwym skoku cywilizacyjnym. Koniec z dziurawymi drogami, ledwie przejezdnyimi po zimowych roztopach szutrowymi ulicami. Proszę zwrócić uwagę, że ta poprawa jest kompleksowa- przy jezdniach budujemy porządne chodniki, bezpieczne przejścia dla pieszych, a tam, gdzie jest taka opcja- ścieżki rowerowe. Bezpieczeństwo grajewian to priorytet. Stąd między innymi mniej kosztowne, lecz jakże istotne poprawy istniejących „zebr”. W tym roku zbudowane zostały w tym celu choćby wyniesione przejścia dla pieszych naprzeciwko Szkoły Podstawowej nr 2, vis-a-vis Zespołu Szkół nr 1 i kolejne dwa przy ulicy Koszarowej. Pamiętajmy, że lepiej przejezdne miasto, to również szybszy dojazd służb ratunkowych, gdzie minuta może zaważyć o ludzkim życiu. Dlatego zabiegamy o bezkolizyjne skrzyżowania torów kolejowych z ulicami w naszym mieście, choć budowa linii Rail Baltica nie jest inwestycją miejską.

Miejskie są za to wodociągi i kanalizacja, a więc strategiczna sieć dla dobrego funkcjonowania mieszkańców. Rozbudowa tej infrastruktury często umyka obserwacji, ponieważ rurociągi są kładzione pod ziemią. Co w tej kwestii zmieniło się na plus w 2023 roku?

- Tu na szczególną uwagę zasługują dwie potężne inwestycje: „Budowa brakujących sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej w Grajewie” oraz „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej na osiedlach Jana Pawła II i Legionistów w Grajewie”. Dzięki temu grajewianie uzyskują dostęp do bezpiecznej i czystej wody z wodociągów miejskich oraz możliwość przyłączenia się do miejskiej sieci sanitarnej. Inwestycja wpłynie pozytywnie na środowisko, gdyż zmniejszone zostanie ryzyko przedostawania się do gruntu nieczystości z nieszczelnych przydomowych zbiorników na ścieki oraz nieprawidłowo działających przydomowych oczyszczalni ścieków. Korzystanie przez mieszkańców z wody wodociągowej zamiast z przydomowych studni wpłynie pozytywnie na stan zdrowia mieszkańców. Łącznie w ramach tych dwóch inwestycji zostanie wykonane około 9 km

bieżących sieci kanalizacji sanitarnej oraz niemal 8 km bieżących sieci wodociągowej. Realizacja tych zadań przyczyni się do poprawy warunków życia bardzo wielu mieszkańców naszego miasta, którzy dotąd nie mieli dostępu do tej infrastruktury.

Te inwestycje były z pewnością przez nich wyciekowane od lat. Czy są inne, które ruszyły w tym roku, a Grajewo dopominało się o nie równie długo?

- Tu wymienilibym dwie. Pierwsza to budowa nowej hali sportowej. W październiku Kancelaria Premiera ogłosiła wyniki ósmego naboru w ramach Rządowego Programu Inwestycji Strategicznych. Miasto Grajewo otrzymało jedno z największych dofinansowań na realizację zadania inwestycyjnego „Budowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej nr 4 w Grajewie wraz z niezbędnym zagospodarowaniem terenu szkoły i boiska lekkoatletycznego przy szkole” o wartości aż 15 840 000,00 zł. Mamy już wizualizację oraz koncepcję i gotową dokumentację. W 2024 roku, o ile warunki pozwolą, chcemy mieć tę halę już gotową i oddaną do użytkowania. Szkoła Podstawowa nr 4 nie posiada obecnie hali sportowej, gdzie zmieściłoby się pełnowymiarowe boisko do piłki ręcznej. Placówka ma jedynie niewielką salkę gimnastyczną, szerokość na 10 i długość na 17 metrów. Aby odpowiedzieć na potrzeby uczniów oraz wszystkich mieszkańców Grajewo, zbudujemy porządną halę sportową. Miasto czekało na nią od ponad 7 lat. Niestety jej budowa tylko i wyłącznie z naszych środków budżetowych była niemożliwa. Nie było nas na to stać.

Drugim przedsięwzięciem, na które miasto czekało jeszcze dłużej, będzie modernizacja dworca kolejowego. To nie jest inwestycja miejska, lecz o to, by nasz dworzec wreszcie doczekał się remontu, znowu tętnił życiem i był otwarty dla podróżnych, zabiegałem od lat. Czuję satysfakcję z tego, że moje oraz innych samorządowców, a także parlamentarzystów prośby, apele i rozmowy doprowadziły do szczęśliwego finału. Co prawda przebudowa jeszcze nie ruszyła, lecz latem tego roku został wykonany milowy krok w tym kierunku. Przejęcie dworca przez PKP Polskie Linie Kolejowe oraz wpisanie go do Programu Inwestycji Dworcowych PKP S.A., realizowanych w latach 2024-2030, pomoże w dalszym dobrym rozwoju naszego miasta. To otworzyło nam drogę do wyczekiwanej budowy Centrum Przesiadkowego, które przy dworcu będzie służyć pasażerom komunikacji samochodowej. Chcemy je zbudować najszybciej, jak to będzie możliwe.

poświęconej grajewianom

Jak widać, większość inwestycji i działań wymaga czasu. Najpierw jest pomysł, następnie szukanie środków na realizację, sporządzanie dokumentacji projektowej, wreszcie przetargi i prace budowlane. To często proces wieloletni. Jakie działania z lat ubiegłych zaowocowały rozwojem miasta w 2023 roku oraz będą procentowały w latach, które jeszcze przed nami?

- Faktycznie, prace budowlane to ostatni etap, a ich odbiory są już wisienką na torcie, zwieńczeniem nieraz kilku lat starań. Ten proces dobrze obrazują nasze działania, których efektem będzie budowa jednostki wojskowej w Grajewie. W 2022 roku wspólnie z radnymi zdecydowaliśmy zaproponować Ministerstwu Obrony Narodowej tereny w granicach administracyjnych Miasta Grajewo, które w przeszłości były już wykorzystywane przez wojsko jako plac ćwiczeń. To był strzał w dziesiątkę. Decyzja o ulokowaniu jednostki w Grajewie to nie tylko podniesienie rangi miasta. Obecność wojska to impuls do rozwoju lokalnej gospodarki, wielu nowych inwestycji, ale także kolejne miejsca pracy. Co najważniejsze, powrót wojska do Grajewa znacznie podniesie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców miasta, regionu i całej Polski północno-wschodniej, a to w obliczu trwającej wojny w Ukrainie ma priorytetowe znaczenie. W sumie łączna powierzchnia nowej jednostki wojskowej w granicach administracyjnych miasta sięga niemal 60 hektarów. Nie bez znaczenia są więc również stałe wpływy w postaci podatków, które zasilać będą miejską kasę.

Innym przedsięwzięciem, które poprzedza proces przygotowań, będzie zagospodarowanie terenu zielonego na osiedlu Jana Pawła II wraz z przestrzenią po byłej „strzelnicy”. W tym roku zyskaliśmy dokumentację projektową dla tej inwestycji, którą do końca grudnia konsultujemy z mieszkańcami. Po wniesieniu wszystkich uwag i zamknięciu tego procesu, przyjdzie czas na poszukiwanie środków wsparcia dla realizacji tego przedsięwzięcia. Zależy nam na tym, by grajewianie zyskali kolejne wspaniałe miejsce do rekreacji oraz wypoczynku i takim właśnie będzie ten teren.

Dlaczego nie warto budować wyłącznie za „swoje”?

- Bo to niegospodarne i żadnego samorządu w kraju zwyczajnie na to nie stać, by najdroższe inwestycje, a więc te drogowe, w infrastrukturze sieciowej, a także komunalne, realizować wyłącznie w oparciu o kasę samorządu. Kilka lat temu w Grajewie była dyskusja, czy przebudować ulicę Ekologiczną za własne pieniądze, czy lepiej spróbować kolejny raz uzyskać na ten cel środki zewnętrzne. Cierpliwość i konsekwencja się opłaciły. Gdyby ich zabrakło, wydalibyśmy ogromną sumę z miejskiej kasy na zadanie, którego realizację następnie udało się finansować pieniędzmi spoza budżetu miasta. Zapewniam, że urzędnicy ratusza pod moim kierownictwem sprawnie pozyskują fundusze rządowe oraz unijne, na realizację miejskich inwestycji (więcej o tych działaniach na stronie 6- red.) Dokładamy wszelkich starań, by Grajewo rozwijało się prężnie we wszystkich obszarach. Służą temu inwestycje z kategorii: infrastruktury drogowej, technicznej, gospodarki komunalnej, sportu i rekreacji, edukacji i kultury, zdrowia i pomocy społecznej oraz bezpieczeństwa. Dzięki tym działaniom Grajewo staje się coraz lepszym miejscem do życia dla wszystkich mieszkańców- juniorów, młodzieży, dorosłych i seniorów. Moją rolą jest jak najlepiej odpowiadać na potrzeby grajewian, aby miasto stałe rosło w siłę. Miernikiem tego wzrostu jest właśnie zadowolenie mieszkańców. Dlatego wciąż inwestujemy w rozwój infrastruktury sportowej, modernizujemy bazę dydaktyczną

naszych szkół i przedszkoli, stawiamy nowe place zabaw, rewitalizujemy centrum, wprowadzamy ułatwienia w poruszaniu się dla osób z niepełnosprawnościami i prowadzimy cały szereg innych przedsięwzięć, z których korzystają grajewianie. Do tego dochodzą zadania realizowane przez nasze miejskie spółki oraz jednostki, które mają ten sam cel.

Dlaczego wznowione zostały spotkania z mieszkańcami?

- Rokroczne spotkania niespodziewanie zatrzymała pandemia. Tymczasem brakowało ich zarówno grajewianom, jak i mnie. Otwarte spotkania z mieszkańcami pomagają lepiej zrozumieć lokalne problemy, aby potem wypracować sposób na ich rozwiązanie. Są również okazją do rozmów o tym, czego w mieście czy na danym osiedlu brakuje. Podczas nich odpowiadam na pytania dotyczące rozwoju miasta, inwestycji. Rozmowy przez telefon, Messengera, wymiana pism nie zastąpią spotkań. Wznowiłem je jesienią i wrócę do nich wczesną wiosną, a jeśli zajdzie potrzeba, spotkam się z grajewianami także zimą. Nie pracuję 8 godzin na dobę od poniedziałku do piątku, lecz znacznie więcej. Swoją pracę traktuję jako służbę na rzecz mieszkańców. Oni mnie wybrali na burmistrza i są moim pracodawcą, a ja z powierzonych mi ról wywiązuję się najlepiej jak potrafię. Podczas takich spotkań spotyka mnie nieraz konstruktywna krytyka, którą przyjmuję, ale i pochwały za podejmowane decyzje oraz zrealizowane inwestycje. Te słowa od mieszkańców są dowodem na to, że dana inwestycja była wyczekiwana, a po jej realizacji, grajewianom żyje się po prostu lepiej.

Co przed nami w zbliżającym się 2024 roku?

- To będzie kolejny pracowity rok z szeregiem istotnych dla dalszego dobrego rozwoju działań. W planie inwestycji mamy między innymi wspomnianą budowę nowej hali sportowej, przebudowę ulicy Architektów, części ulicy Elektrycznej, modernizację hali sportowej Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji oraz piłkochwyty na boisku Orlik przy ul. 11 Listopada. Będziemy kontynuować zadania „Budowa i przebudowa dróg gminnych w Mieście Grajewo”, „Budowa budynku mieszkalnego wielorodzinnego przy ulicy Targowej”, „Budowa brakujących sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej”. Przyszły rok to również prace przy zabytkowych budynkach: Szkoły Podstawowej nr 1, Miejskiej Biblioteki Publicznej, wieży ciśnień przy ul. Tabortowskiego. W nadchodzącym 2024 roku planujemy mieć już dokumentację, niezbędne dla kolejnych inwestycji. Będą to projekty dla zadań: „Budowa nawierzchni oraz brakującej infrastruktury technicznej na terenach położonych w rejonie ulic: Konopnickiej, Sadowej i Piłsudskiego”, „Budowa nawierzchni i brakującej infrastruktury technicznej w ul. Świerkowej”, „Budowa nawierzchni i brakującej infrastruktury technicznej w ul. Malinowej i ul. Poziomkowej”, „Budowa nawierzchni i brakującej infrastruktury technicznej w części ul. Geodetów”, „Budowa nawierzchni sięgających od ul. Geodetów”, „Budowa oświetlenia w ul. Partyzantów w Grajewie”. W sumie na przyszłoroczne- zaplanowane już inwestycje- chcemy przeznaczyć ponad 40 milionów złotych. Nie zapominajmy, że w 2024 roku będą miały miejsce także inne ważne wydarzenia- przed nami kolejne Dni Grajewa oraz wspaniałe jubileusze. Tak jak w roku bieżącym uczciliśmy 35-lecie Zespołu Pieśni i Tańca „Grajewianie”, 30-lecie Klubu Seniora, tak w przyszłym będziemy świętować między innymi 100-lecie Klubu Sportowego WARMIA Grajewo oraz 40-lecie działalności Klubu Sportowego Maratonka Grajewo.

- Dziękujemy za rozmowę.

GRAJEWSKI PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY

Przez długi okres czasu Grajewo nie było miastem przemysłowym. Sytuację zmieniło nieco wybudowanie w 1873 r. linii kolejowej brzesko-grajewskiej, która wraz z innymi odcinkami pruskich i rosyjskich linii kolejowych połączyła wybrzeża Morza Czarnego i Morza Bałtyckiego. Z racji bliskości Białegostoku, jedną z gałęzi, którą starano się zlokalizować w Grajewie był przemysł pasmanteryjny. W Informatorze Handlowym na rok 1899 wymienione są trzy zakłady przemysłowe z tej branży. Są nimi: wspomniana powyżej fabryka tasiemek „Arensohn i S-ka”, fabryka tasiemek „Salinger i S-ka” oraz fabryka taśm gumowych S. Pokrojskiego.

Na początku lat osiemdziesiątych XIX wieku Aronson uruchomił fabrykę tkacką, produkującą jedwabne wstążki. Jest ona wymieniona chociażby w Informatorze handlowym z 1890 r., a potwierdzeniem jej istnienia są też niewielkie plomby ołowiane z napisami na awersie: „X.H. АРОНСОНЪ ПОСАДА ГРАЕВО”, zaś na rewersie: „ФАБРИКА ЛЕНТЬ ШНУРКОВЪ И ПОДТЯЖЕКЪ”. W późniejszych latach fabryka została przeniesiona do Białegostoku, gdzie funkcjonowała przez długie lata.

W tym samym mniej więcej okresie (być może w 1882 r.) powstała w Grajewie fabryka wyrobów gumowych produkująca gumki do butów, szelki, gumki do skarpet. Założycielami tej fabryki byli: Lejzor Hepner, jego syn Lejba Mojsze i jego zięć Hersz Waser. Kolejnym udziałowcem w fabryce był niemiecki Żyd Salinger z Elku. W tym wypadku także jej istnienie potwierdzają m.in. zachowane plomby ołowiane z napisami na awersie: „С. ЗАЛИНГЕРЪ ГРАЕВО”, zaś na rewersie: „ФАБ. ЛЕНТЬ ШНУРКОВЪ И ПОДТЯЖЕКЪ”. Po kilku latach funkcjonowania byli oni zmuszeni sprzedać fabrykę.

Według niektórych informacji została ona przejęta przez suwalskiego bankiera S. Pokrojskiego. Także w tym wypadku znane są niewielkie plomby ołowiane z napisami na awersie: „С. ПОКРОЙСКИЙ ГРАЕВО”, zaś na rewersie: „ФАБ. ЛЕНТЬ ШНУРКОВЪ И КРАСИЛНЯ. ПОДТЯЖ.” Co najmniej od 1889 r. posiadał on skład tasiemek w Warszawie przy ul. Nalewki. W 1890 r. na krajowej wystawie wyrobów rzemieślniczych w Warszawie Pokrojski został nagrodzony srebrnym medalem „za taśmy gumowe i sprowadzenie tej fabrykacji do kraju”. Był on również właścicielem kantorów bankierskich w Warszawie i Odessie, zaś w 1892 r. otworzył filię swego kantoru w Łomży. W tymże 1892 r. fabryka w Grajewie dysponowała silnikiem parowym, 8 warsztatami i zatrudniała 52 robotników, zaś jej obroty roczne wynosiły 25 000 rs. Z końcem 1894 r. zbankrutował, choć raczej twierdzono, że uciekł z majątkiem za granicę. Wydarzenia te odbiły się dość szerokim echem w prasie Królestwa Polskiego, gdyż pasywa szacowano na kwotę 300 000–450 000 rubli srebrnych. W 1895 r. ogłoszono jego upadłość i rozpoczęto postępowanie mające na celu spłacenie wierzycieli, na poczet czego zajęto pozostawiony w kraju majątek, który następnie zbywano w publicznych licytacjach.

Zastrzeżony w 1926 r. znak fabryczny stosowany przez Grajewską Gumowo-Taśmową Manufakturę Wolfa Lejby Hepnera

Plomby ołowiane z grajewskich fabryk Aronsona, Selingera i Pokrojskiego

Budynek dawnej Fabryki Taśm Gumowych w Grajewie (fotografia z IV 2004 r.)

To zapewne wówczas w 1896 r. grajewska fabryka przeszła w wyłączne posiadanie jednego z jej pierwotnych założycieli – Wolfa Lejby Hepnera, który ją rozbudował i unowocześnił. W 1910 r. dawała ona pracę ok. 60-70 robotnikom (w 1911 r. – 100 robotników) i wyposażona była w 13 warsztatów tkackich, 32 maszyny dziewiarskie, 3 maszyny do obróbki gumy, wykańczalnię i napęd parowej lokomobili o mocy 8 KM. Produkowano w niej wówczas taśmy i sznurki gumowe, wstążki i podwiązki. W związku ze śmiercią właściciela Wolfa Lejby Hepnera w 1920 r. należała do jego spadkobierców. W.L.Hepner zastrzegł jednak w testamentie, by firma prowadzona była nadal pod niezmienną nazwą, tj. „Grajewska Gumowo-Taśmowa Manufaktura Wolf L. Hepner”. Początkowo akt notarialny przewidywał jedynie 5-letnią kontynuację działalności, jednak w związku z utrzymującą się dobrą koniunkturą, okres ten wydłużono i fabryka egzystowała w tej formie aż do wybuchu II wojny światowej. W 1926 r. fabryka zatrudniała 100 robotników przy 46 warsztatach tkackich. Produkowała taśmy do szelek i podwiązek oraz gotowe szelki. Posiadała biuro sprzedaży w Warszawie przy ul. Orlej 15. W latach trzydziestych pracowało w niej już ok. 150 osób i sprzedawała swoje produkty pod nazwą handlową „WOLHEGRA”. W 1936 r. zakład został rozbudowany o nowy budynek fabryczno-biurowy.

Wybuch II wojny światowej przerwał na krótko działalność zakładu. Już po zajęciu Grajewa przez Sowieców wznowiono produkcję, oczywiście po wcześniejszym upaństwowieniu zakładu. Zmiana okupanta też nie przerwała produkcji w czerwcu 1941 r. W tym czasie zakład, noszący nazwę „Gummibandfabrik”, przestawiono na produkcję wojskową, a jej głównym wyrobem były szelki wojskowe dla Wehrmachtu. O wielkości zakładu w okresie II wojny światowej może świadczyć wykaz wywiezionych przez Niemców w 1944 r. maszyn i urządzeń z tej fabryki. Na liście tej znajdują się m.in.: lokomobila parowa 12 atm., prądnica „Siemensa” 27 kW, motory elektryczne o mocy 17, 8, 7 i 3 kW, mechaniczne krosna tkackie: szelkowe o 756 czółenkach - 23 szt., podwiązkowe o 862 czółenkach - 22 szt. i do taśm gorsetowych o 8 czółenkach - 2 szt., apretura 4-bębnowa parowa, kompletna farbiarnia, poza tym cały szereg drobniejszych urządzeń, półfabrykatów i surowca, a w tym: 16 maszyn do szycia elektrycznych i 12 nożnych oraz 82 tys. różnego rodzaju szpul drewnianych.

Po wojnie fabryka została upaństwowiona. Pierwotnie w budynkach zlokalizowano fermentownię tytoniu. Dopiero 29 lipca 1957r. wznowiono produkcję pasmanteryjną, która trwała aż do końca 1997 roku, kiedy to grajewskie Zakłady Przemysłu Pasmanteryjnego „Pasmanta”, będąc już tylko filią Białostockiej „Biruny”, zostały zamknięte. Obecnie w budynkach pofabrycznych mieści się przetwórnia ryb „Rekin”.

Opr. T. Dudziński

„Wielki test wiedzy o historii Grajewa” – 26 XI 2023 r.

W niedzielę 26 listopada w sali widowiskowej GCK już po raz czwarty odbył się „Wielki test wiedzy o historii Grajewa” wzorowany na formule telewizyjnej „Wielkich testów o ...”. Do udziału w teście zgłosiło się 62 uczestników (młodzież ucząca się do 20 roku życia). Ich zadaniem była odpowiedź na 40 pytań konkursowych. Ponieważ obchodzimy w tym roku 150. rocznicę uruchomienia linii kolejowej Brzesko-Grajewskiej (VIII 1873 r.), to właśnie jej historii dotyczyła zdecydowana większość pytań. W pierwszej kolejności liczyły się prawidłowe odpowiedzi, ale jak się okazało, czas ich udzielania za pomocą pilotów był równie ważny.

Wszyscy uczestnicy wykazali się nie byle jaką znajomością zagadnień, których dotyczyły pytania. Jednak zwycięzcami tegorocznej edycji testu okazali się:

I MIEJSCE – Maciej Rogiński - nagroda 2.000 zł
 II MIEJSCE – Krzysztof Zaniewski - nagroda 1.500 zł
 III MIEJSCE – Mateusz Gardocki - nagroda 1.000 zł
 Nagrody laureatom wręczali: Prezes Towarzystwa Przyjaciół 9 PSK w Grajewie – Andrzej Aleksandrowicz oraz Dyrektor GCK – dr Tomasz Dudziński.

Poza tym wśród uczestników testu zostały rozlosowane dodatkowe pakiety nagrodowe ufundowane przez organizatorów. Każdy otrzymał też wydany przez TP 9 PSK w Grajewie kalendarz na rok 2024.

WSZYSTKIM SERDECZNIE GRATULUJEMY
 I ZAPRASZAMY W PRZYSZŁOŚCI...

Organizacja testu była współfinansowana ze środków Miasta Grajewa w ramach współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi w oparciu o zapisy Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Organizatorzy:

Towarzystwo Przyjaciół 9 PSK w Grajewie
 Grajewskie Centrum Kultury
 Grajewska Izba Historyczna
 Miasto Grajewa

dr Tomasz Dudziński

Wernisaż wystawy "Malarskie Inspiracje" Barbary Skąpskiej

W sobotę 25 listopada w Grajewskiej Izbie Historycznej odbył się wernisaż wystawy "Malarskie Inspiracje" Barbary Skąpskiej. Licznie zebrani goście mieli okazję podziwiać przeniesione na płótno piękne krajobrazy i elementy przyrody, które są główną tematyką prezentowanych prac oraz porozmawiać z artystką. A wszystko w przyjaznej i ciepłej atmosferze, mimo zaczynającej się za oknem zimy. Tych, którzy nie mieli okazji odwiedzić nas tego dnia, zapraszamy do obejrzenia wystawy w dogodnym terminie, gdyż będzie ona prezentowana do 23 grudnia.

GIH

Rodzinne spotkanie z Krówką Matyldą

2 grudnia w Muzeum Mleka odbyło się rodzinne spotkanie z Krówką Matyldą. Dzieci wykonały przepiękne mikołaje, a rodzice bombki. Uczestników wydarzenia odwiedziła Krówka Matylda, która podziwiała stworzone przez nich

święteczne ozdoby. Dziękujemy za przybycie i zapraszamy na kolejne spotkania.

CTM-MM

Mikołajki z Burmistrzem w naszych przedszkolach i żłobku

6 grudnia w imieniu Świętego Mikołaja Dariusz Latarowski - Burmistrz Miasta Grajewo tradycyjnie, jak co roku, obdarował wszystkie przedszkolaki słodyczkami. Ubrane odświętnie maluchy odwdzięczyły się wierszykami i piosenkami. Była to również dobra okazja do ciekawych i inspirujących rozmów oraz wspólnych zdjęć. Burmistrz

życzył najmłodszym grajewianom oraz pracownikom przedszkoli i żłobka radosnych i spokojnych świąt Bożego Narodzenia, mnóstwa prezentów pod choinką oraz zdrowia i spełnienia marzeń w nadchodzącym Nowym Roku 2024.

grajewo.pl/WM Fot. grajewo.pl

Obchody Roku Wisławy Szymborskiej w I LO

Decyzją Senatu Rzeczypospolitej Polskiej rok 2023 został ustanowiony rokiem Wisławy Szymborskiej, a to dlatego, że w tym roku właśnie świętujemy 100. rocznicę jej urodzin.

Szymborska jest autorką trzynastu tomów poetyckich, Laureatką Literackiej Nagrody Nobla (1996), Damą Orderu Orła Białego – najwyższego odznaczenia państwowego.

W obchody Roku Szymborskiej włączyła się także społeczność I LO im. Mikołaja Kopernika w Grajewie, przygotowując kolejną edycję projektu edukacyjnego. Obchody tego typu, organizowane w naszym „Koperniku” już od 2018 roku, składają się z 4 części, które można było zobaczyć w dn. 15-16 listopada 2023 roku w sali konferencyjnej naszej szkoły.

Z barwnych i ciekawych prelekcji wygłoszonych przez uczniów – Patrycję Haponik i Gerarda Małaszuka uczestnicy szkolnej kawiarenki mogli dowiedzieć się, że Patronka 2023 roku realizowała się też w innych formach aktywności (altruizki, lepiej, odwódki, limeryki). Okazuje się, że wielka poetka bawiła się literackim słowem, wznosząc „wielki gmach uniwersalnej myśli humanistycznej”, ale też bawiła się zwyczajnym słowem, lepiąc „humorystyczne domki codzienności” (na tę okazję kilka lepiej napisała Natalia Chmielewska). Zajrzeliśmy także za kuluary uroczystości noblowskich, podczas których nasza poetka dokonała poważnego wyłomu w etykiecie (sic!).

Profesorska prelekcja (prof. Krzysztof Korotkich UwB)

poprzedzona małą formą teatralną w wykonaniu Zofii Stankiewicz i Igora Borawskiego to kolejne punkty w naszym programie. I ostatni artystyczny akord – Konkurs Recytatorski Poezji Szymborskiej, w którym wzięło udział 12 licealistów. Każdy z nich w indywidualny, artystyczny sposób „opowiedział” o swoim osobistym spotkaniu z uniwersum poetyckim Noblistki, natomiast Maria Czapska-poza konkursem-wyśpiewała Szymborskiej „Nic dwa razy” na nutę Sanah.

Więcej informacji znajdą Państwo na stronie liceum:

<http://zs1kopernik.szkolnastrona.pl>

Serdecznie dziękujemy wszystkim, którzy zaangażowali się w przygotowanie obchodów.

Organizatorzy

Pasowanie na Przedszkolaka w PM 6

W listopadzie odbyła się wyjątkowa uroczystość w życiu każdego trzylatka rozpoczynającego przygodę edukacyjną - Pasowanie na Przedszkolaka. To był również pierwszy raz, kiedy nasi najmłodsi uczniowie recytowali wierszyki, śpiewali piosenki i pokazywali ulubione zabawy rodzicom, którzy z wielką dumą i radością obserwowali swoje pociechy. Zadaniem "Skrzatów" było wyrecytowanie słów przysięgi, a następnie zostały im wręczone dyplomy. Z tej okazji pani dyrektor dotknęła ramienia każdego "Skrzata" dużym ołówkiem. Ten mały symbol stanowił znak włączenia do grona przedszkolaków. Pierwszy raz "Skrzaty" założyły galowe stroje, pierwszy raz prezentowały swoje umiejętności przed publicznością i pierwszy raz czuły treść, ale też zadowolenie z tego, że mogą przebywać z rodzicami w tak doniosłym dniu. Te wydarzenia na długo pozostaną w pamięci nas wszystkich.

PM 6

Pasowanie na Przedszkolaka w PM 1

Dzieci 3-letnie uczęszczające do Przedszkola Miejskiego nr 1 mają już za sobą niezwykle ważną uroczystość, jaką bez wątpienia było Pasowanie na Przedszkolaka, które odbyło się 23.11.2023 r.

Zgromadzeni na uroczystości Pasowania rodzice dzieci z grupy „Żabki” mogli podziwiać prezentacje artystyczne naszych milusińskich. Punktem kulminacyjnym tych uroczystości, zapierającym przedszkolakom dech w piersi, był moment pasowania. Za sprawą Pani Dyrektor Bożeny Walendzik i jej „czarodziejskiego ołówka” nasze kochane „Żabki” stały się pełnoprawnymi członkami przedszkolnej społeczności.

PM 1

„Święty Andrzej ci ukáže, co ci los przyniesie w darze”

30 listopada w naszym przedszkolu zapanowała magiczna atmosfera, ponieważ obchodzone były andrzejki. To wieczór wróżb odprawianych w wigilię św. Andrzeja i jeden z najbardziej wyczekiwanych dni w naszym przedszkolnym kalendarzu imprez. Nasze przedszkolaki w ostatni dzień listopada mogły poczuć się jak postać ze swojej ulubionej bajki, przebierając się za księżniczkę, wróżkę, superbohatera, rycerza, strażaka, policjanta...

Czarodziejskie dekoracje całego przedszkola i nastrojowa muzyka dopełniły świat magicznych wrażeń. Sprzyjały temu niecodzienne gry i zabawy, wróżby, czary oraz przepowiednie. Nie zabrakło ustawiania bućków, przekłuwania serduszek z imionami, lania wosku przez klucz oraz słodkich poczęstunków. Wróżby przeplatane były tańcami oraz zabawami przy skocznej muzyce. Bez wątpienia był to dzień, który dostarczył wielu radosnych

przeżyć i pozytywnych emocji, toteż na długo pozostanie w pamięci najmłodszych.

PM2

Lekcja życzliwości w SP1

Światowy Dzień Życzliwości stwarza niepowtarzalną okazję do snucia refleksji na temat relacji interpersonalnych. Czym jest serdeczność? W jaki sposób podtrzymywać i wzmacniać kontakty międzyludzkie? Czy słowa mają moc? Podczas lekcji otwartej, która odbyła się 21 listopada, uczniowie klasy I A wraz z rodzicami próbowali wspólnie odnaleźć odpowiedzi na nurtujące pytania. Wstępem do rozważań stała się lektura książki pt. „Kubuś okazuje życzliwość” z serii: „Kubuś i Przyjaciele”. Najsympatyczniejszy na świecie miś udowodnił nam, że gra w życzliwość przynosi szczęście oraz satysfakcję. Pierwszoklasiści poznali szeregu przejmnych słów oraz zwrotów, z których utworzyli więź życzliwości. Następnie wzięli udział w zabawach ruchowych. Kartki życzliwości wykonywane przez siedmiolatków, a także kieszenie uprzejmości tworzone przez rodziców, namalowały na twarzach młodszych oraz nieco starszych uśmiech i wzruszenie. Słowa mają i dają moc! Dziękujemy Rodzicom za przybycie, zaangażowanie oraz aktywny udział w warsztatach! Gra w życzliwość uszczęśliwia!

SP 1

Podróż do magicznej krainy bajek

25 listopada 2023 r. w Centrum Tradycji Mleczarstwa – Muzeum Mleka w Grajewie, Oddziale Grajewskiego Centrum Kultury odbyły się warsztaty z bajkopisarzem „Pan Poeta Show”.

Pan Poeta zabrał dzieci w podróż do magicznej krainy bajek, gdzie najmłodszy poprzez zabawę wokół morału płynącego z każdej historii bajkopisarza uczyli się nowych rzeczy w kreatywny i ciekawy sposób. Było barwnie, nietypowo i wesoło. Mamy nadzieję, że to spotkanie zachęci juniorów do rozwijania wyobraźni oraz częstszego kontaktu ze światem literackim.

Dziękujemy za udział i zapraszamy na kolejne spotkania organizowane przez Grajewskie Centrum Kultury.

CTM-MM

Listopadowe sukcesy najmłodszych tenisistów MOSiR-u

Coraz lepsze wyniki na turniejach wojewódzkich osiągają najmłodszy tenisista stołowy Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Grajewie. Za sprawą listopadowych startów w turniejach wojewódzkich Liwii Pieńczykowskiej i Janka Strzałkowskiego można stwierdzić, że po osiągnięciach w ostatnich latach kadetów, juniorów i seniorów rośnie młoda generacja sportowców.

Na podstawie niżej wyszczególnionych wyników widać, że wśród startujących zawodniczek i zawodników w turniejach wojewódzkich i międzywojewódzkich, najmłodszy tenisista MOSiR-u Janek Strzałkowski potwierdza postępy w swojej grze, odnosząc m. in. w Białobrzegach trzy zwycięstwa, a Liwia Pieńczykowska wygrała drugi wojewódzki turniej klasyfikacyjny w swojej kategorii oraz była w czołówce w młodziczkach, kadetkach, juniorkach i obecnie jest trzecią zawodniczką w rankingu wojewódzkim POZTS i 54 w rankingu ogólnopolskim PZTS na 396 sklasyfikowane zaczki.

I. Pieńczykowska Liwia - 1 miejsce Grand Prix Podlasia 2023 kat. żaczki (29.10.23) Janek Strzałkowski - 12 miejsce Grand Prix Podlasia 2023 kat. żacy II. Pieńczykowska Liwia - 5 miejsce II Grand Prix Województwa młodziczek (12.11.23r.) III. Pieńczykowska Liwia - 1 miejsce w II Grand Prix Województwa Podlaskiego w tenisie stołowym w kategorii żaczek	IV. Pieńczykowska Liwia - IX miejsca w II Grand Prix Województwa Podlaskiego w tenisie stołowym w kategorii kadetek i junierek (19.11.) V. Janek Strzałkowski- VII miejsce kat. uczniów klas I-III Memoriał W. Borysa(25.11.) Liwia Pieńczykowska- III miejsce kat. dziewcząt klas IV-VI Memoriał W. Borysa Sebastian Janiszewski- VII miejsce w kat. open (37 startujących) Memoriał W. Borysa

LS

Dziesięć medali grajewskich karateków na dwóch turniejach

26 listopada 2023r. w Kole odbył się ogólnopolski turniej Karate, w którym uczestniczyło 250 zawodników z 21 klubów. Organizatorem wydarzenia- przy dużym wsparciu władz samorządowych- był Kolski Klub Karate Kyokushin z Danielem Pakułą na czele. Rywalizację rozegrano w dwóch konkurencjach: kata (układy techniczne) oraz kumite (walki). Na wielkopolskich matach bardzo dobrze zaprezentowali się grajewianie z Klubu Sportowego Ookami, zdobywając łącznie 8 medali.

Aleksandra Dzięgielewska 1. kata, 1. kumite
Nikola Dąbrowska 1. kumite, 2. kata
Jaczyńska Zuzanna 2. kumite
Sokołowski Franciszek 3. kumite
Natalia Banach 3. kumite
Szymon Skrodzki 3. kumite
Anna Klimaszewska 5-8.
Gabriel Kuizinas 5-8.
Dawid Klimaszewski 5-8.
Zuzanna Skrodzka 5-8.
Wiktor Wesołowski 5-8.

Sędzią podczas turnieju była Beata Chlebus, a wsparciem trenerskim służył Łukasz Lemieszko.

Tydzień po starcie w Kole zawodnicy KS Ookami wzięli udział w prestiżowym międzynarodowym turnieju Kokoro Cup Juniors. Ten rozegrany był w formule dopuszczającej znacznie szerszy wachlarz technik nożnych niż zazwyczaj. Na matach, z bardzo dobrej strony, pokazały się: Zuzia Jaczyńska (brązowy medal), Aleksandra Dzięgielewska (brązowy medal) i Nikola Dąbrowska.

Zuzia stoczyła dwie walki, pierwszą wygrywając przez wazari, drugą ustępując rywalce po silnych kopnięciach na strefę gedan (nogi).

Zacięty bój o wejście do finału stoczyła Ola - po 6 minutach walki kopnięciami frontalnymi wypracowała znaczną przewagę, jednak tuż przed zakończeniem walki dała się trafić na strefę jodan (głowa). Szczęścia w losowaniu nie miała Nikola. Już w pierwszej walce zmierzyła się ze znacznie cięższą zawodniczką i niestety nie udało się zniwelować przewagi fizycznej. Instruktorką i opiekunem podczas turnieju była Agnieszka Dzięgielewska. Dzień przed juniorami w kategorii otwartej (bez podziału na kategorie wagowe) rywalizowali seniorzy. W roli sędziego podczas dwóch dni zmagani wystąpił Łukasz Lemieszko.

Ookami Grajewo

GAZETA GRAJEWSKA

Wydawca:

Urząd Miasta Grajewo, ul. Strażacka 6A   www.gazetagrajewska.pl   e-mail: redakcja@gazetagrajewska.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo do adiustacji, skracania nadsyłanych tekstów oraz opatrywania ich własnymi tytułami.

SYLWESTER W GRAJEWIE NA SPORTOWO

W Sylwestra w Parku Wolności w Grajewie przy ul. Strażackiej odbędzie się XVII Integracyjny Bieg Świąteczno – Noworoczny pod patronatem burmistrza miasta. To będzie dobra okazja, by na sportowo zakończyć mijający 2023 rok. Dla uczestników przygotowano dystanse od 150 do ok. 3000 metrów.

Impreza rozpocznie się ok. godziny 9.45 wspólnym śpiewaniem kolęd. Następnie odbędą się biegi dla przedszkolaków i uczniów szkół podstawowych. Dla najmłodszych przygotowano kilka dystansów od 150 m do 750 m. Po biegach dziecięcych odbędzie się bieg integracyjny po parkowych alejkach dla wszystkich chętnych. Na zakończenie wystartują osoby od 16 roku życia i mają do pokonania ok. 3 000 m. W tym biegu można

zejść z trasy po zaliczeniu dwóch okrążeń parku. Będzie też marsz Nordic Walking.

Dla wszystkich przygotowano okolicznościowe medale, słodczyce, gorącą herbatę i ciepły posiłek. Mile widziane są przebrania sylwestrowe uczestników. Najlepsze otrzymają specjalne wyróżnienia.

Organizatorami Biegu są: Centrum Organizacji Pozarządowych w Grajewie, Klub Sportowy Maratonka, MOSiR i Grajewskie Centrum Kultury, a współorganizatorzy to: Miasto Grajewo, Hufiec Biebrzański ZHP im. 9 PSK, Towarzystwo Przyjaciół 9 PSK, OSP Grajewo, PUK.

Po imprezie w MOSiR-ze odbędzie się spotkanie członków KS Maratonka i uczestników biegu. *WJ*

15 grudnia 2023 r.
godz. 17:00

**Miejskie Spotkanie
Oplatkowe**

W PROGRAMIE:

- koncert „Gdzie jest Betlejem?” w wykonaniu Aleksandry Stano
- wręczenie nagród w konkursie plastycznym „Mój Święty Mikołaj”
- zakończenie Roku Jubileuszowego ZPiT „Grajewianie”
- wspólne dzielenie się opłatkiem

wstęp wolny
Sala widowiskowa
GCK

**XVII Integracyjny Bieg
Świąteczno-Noworoczny**
pod patronatem Burmistrza Miasta Grajewo

31 GRUDNIA 2023 r. godz. 10:00

Park Wolności ul. Strażacka

Dystans: 100 m - 3200 m

Organizatorzy